

Les caves Gomà de Mollet del Vallès

Glòria Arimon i Ventura

Periodista i filòloga

En aquest article, que només és un esbós de la història del Xampany Gomà a Mollet, expliquem, d'on provenia el promotor, com va començar, primer a les antigues caves del xampany Vilarrosal, que havien quedat inactives després de l'assassinat de l'amo, en Josep Sans, durant la guerra civil, i la decisió de fer un nou edifici i unes caves en un nou espai, un negoci pròsper que donà feina a molta gent de Mollet i també va portar el nom de Mollet a tots els racons d'Espanya, fins que la marxa del negoci, en mans del fill, Raül Gomà, començà a anar cap avall i, carregat de deutes, va plegar a mitjan anys seixanta. L'any 1973, Fermí Jaurrieta, aleshores alcalde de Mollet, va decidir comprar la propietat, que des d'aleshores és municipal.

ELS ANTECEDENTS I LA FAMÍLIA

Ramon Gomà Padullés, nascut a Bell-lloc d'Urgell, era un negociant. Comprava i venia el que li semblava interessant. Havia tingut una merceria, havia estat als magatzems Baltà, havien fet conserves de tomàquet a Bell-lloc i xampany gasat; tenia negocis de sucre i deien que era propietari d'un cabaret anomenat "El gato negro"... però, sobretot, havia invertit en cotó, fet que, a la llarga influí en el futur de l'empresa de cava.

Es va casar amb una dona argentina, Rosa Murnó Tempone; el primer fill, Raül va néixer allà; la segona, Lígia, ja va néixer aquí. Vivien a Barcelona, al carrer de Balmes.

En un moment determinat, van ingressar fortes quantitats de diners procedents d'herències de la dona, a Argentina i llavors van intentar començar el negoci del cava a Sant Sadurní d'Anoia, però per a un

nouvingut com ell, no era fàcil. Per això, l'any 1940 va decidir llogar les caves Vilarrosal, a Mollet.

ELS INICIS

Al principi, hi treballaven unes vint persones, la majoria noies joves. Es treballava en condicions molt dures; l'any 1942 una noia, la Mercè Bayo, que treballava dins d'un cup, es va intoxicar; un paleta que treballava a prop va aconseguir treure-la de dins, però ell ja no en va sortir i va morir.

El raïm venia de les vinyes de Mollet, Martorelles i Sant Fost. Si no n'hi havia prou, el compraven al Penedès.

Ramon Gomà consta com a propietari als butlletins de la Cambra de Comerç del 1944 i 1945, i aquests mateixos anys l'empresa Gomà SA consta al repartiment general d'utilitats, amb una quota de 500 PTA.

Com que el negoci anava bé i necessitava ampliar-lo, en fer-se-li petit aquell espai, va llogar un celler a Jaume Fonolleda, al carrer del Sometent (actual Castelao); els treballadors pujaven els bocois des del carrer Jaume I fins allà dalt; però Ramon Gomà continuava necessitant més espai i un dia li va proposar a Jaume Fonolleda que li vengués el terreny on hi havia unes casetes, l'anomenat carrer de Baix, fins a la carretera.

UN PROJECTE AMBICIÓS: NOVES CAVES I NOU EDIFICI

L'11 de febrer de 1945 la revista *Vallés'* informa que les noves caves del Xampany Gomà es van construir. "L'obra constarà de cinc plantes, algunes subterrànies, i les caves tindran un recorregut de 2 Km". El 7 d'octubre del mateix any, la revista explica que: "El ritme de treball de les caves és satisfactori. El projecte es realitza en la seva totalitat i la nostra vila comptarà amb unes caves amb uns espumosos que conqueriran per a ella fama i renom".

El juny de 1945 els dos fills que consten com a propietaris de les caves, Raül i Lígia Gomà, demanen permís a l'Ajuntament per construir un mur entre el carrer del Sometent, el camí de can Filosa i la carretera de Ribes. El primer que van començar a fer eres les caves; a mesura que anaven construint, hi anaven baixant les ampolles; amb els moviments, les casetes de dalt van patir esquerdes i esfondraments. El 6 d'octubre d'aquell any demanen permís per tirar a terra les cases



Aspecte de les galeries de les mines interconnectades de la cava a 10 metres de profunditat.

que hi havia. La raó que donen a l'Ajuntament per enderrocar-les és aquesta:

“Estando en construcción las galerías para cavas en el subsuelo de casa vivienda, el estado de cuyos alojamientos es ciertamente ruinoso y debiendo empezar las obras previsiblemente en el emplazamiento donde se hallan dichas viviendas, precisan el derribo de las mismas dado, además, el mal estado”.

L'Ajuntament ho aprova el 18 d'octubre de 1945 i els fan pagar una taxa de 234 PTA.

El 13 de maig de 1947 escripturen la venda de la finca de Jaume Fonolleda Millet a Raül i Lígia Gomà. El 15 de desembre de 1945 els cinc germans Ros Herrero s'havien entrevistat amb en Ramon Gomà, després d'assessorar-se amb el notari, per vendre-li un terreny annex. Gairebé al cap d'un any, el 26 de novembre de 1946, tenen una segona entrevista; finalment, el 3 de juny de 1947, acorden la venda, a 3,75 pessetes el pam². Posteriorment, el 22 de febrer de 1949, escripturen la venda a nom de Ramon, Maria i Joan Ros Herrero.

També s'escriptura la part de terreny annex, de Salvador Camp Nadal, d'una banda, i Pere i Pacià Ros Torras, d'una altra. La finca estava afectada per dos censos: un de 25 PTA anuals a favor de Jaume Fonolleda Millet, i un altre de 443,33 PTA que, juntament amb altres propietaris, pagaven a Gaietà Vínzia Canet.

Aleshores, Ramon Gomà i el seu fill ja poden tirar endavant el projecte de construcció de l'edifici, dissenyat per Francesc Vilagut Guitart, enginyer industrial.

En alguns documents consta que la data de construcció és de 1945, amb quatre plantes subterrànies superposades, planta baixa i dues alçades, nau independent i casa del vigilant. La superfície del soterrani era de 2.709 m², amb una amplada mitjana de 4,5 metres per 3 d'alçada i una llargada d'uns 2 Km.

Raül i Lígia Gomà, el 31 de maig de 1947 demanen permís per construir l'edifici, una planta baixa de 1.850 m², un pis de 242 m² i el segon pis de 226 m², per la qual cosa presenten els plànols. La planta baixa tenia una porteria a l'entrada del C/Sometent; a continuació es preveia la nau de premses (on ara hi ha el vestíbul al qual s'accedeix per unes escales metàl·liques). Al teatre actual hi havia el celler i, més o menys on ara hi ha l'escenari, la secció d'embotellat. El laboratori era a l'actual Sala Reial i a continuació, el magatzem i la sala d'expedicions. Tot i que els plànols diguessin això, a la pràctica, però, el laboratori es va fer al costat de la secció d'embotellat i a l'actual Sala Reial hi van instal·lar una petita oficina (les oficines grans eren a la Via Augusta, 9 i 11, de Barcelona). La instal·lació elèctrica la va fer el Sarto. Una gran balconada amb vistes ho envoltava tot. L'habitatge tenia tretze habitacions, amb un bany complet per cada tres cambres. Cinc d'aquestes habitacions eren per al servei. Hi havia un gran menjador amb llar de foc, i una cuina. La família Gomà no hi va arribar a viure mai.

ELS PRIMERS ANYS

L'edifici es va inaugurar oficialment l'any 1947. El dia de la inauguració, van convidar tots els veïns del carrer a visitar les caves i a una copeta. La majoria dels treballadors eren dones i en temporada alta llogaven gent temporalment, tot i que amb els anys, es va anar equiparant el nombre de dones i d'homes. Els treballadors de les caves havien d'anar amb esclops i a l'estiu amb jaqueta, pel fred i la humitat. Hi havia freqüents filtracions d'aigua i calia bombar-ne

cap al pou per extreure-la del terra de les mines. El Pere Santacreu, de cal Setrill, es va encarregar de fer els pupitres. El primer porter va ser en Castells i després el va succeir el Caballero, que ja va viure a la casa destinada a porteria.

Els anys quaranta es treballaven vuit hores diàries, de dilluns a dissabte, però amb l'adopció de l'anomenada "setmana anglesa", es va començar a fer festa el dissabte a la tarda; el problema era que s'havia de "recuperar el temps perdut", al qual se sumaven les "festes recuperables". En definitiva, es treballaven nou hores i mitja diàries, de 8 a 12 del migdia i de 2 a 2/4 de 8 del vespre. A més, en temporades fortes, s'arribaven a treballar fins a 12 i 16 hores al dia.

Els Gomà tenien cinc tipus de cava: carta blanca, escumós, extra, R 9 A i brut. Compraven raïm de Mollet, Martorelles i Sant Fost; quan els en calia més, venia del Penedès. Per fer-nos una idea dels preus, l'any 1947 facturaven una caixa de 12 ampolles d'escumós a les botigues, a 6,25 PTA. Les destinacions més habituals eren Catalunya, País Basc



Les cinc varietats de Xampany Gomà:
carta blanca, escumós, extra, R 9 A i brut.

i Galícia; també la Rioja, Saragossa i Castella... Un dels llocs on apreciaven més el sec era al País Basc. A Catalunya es venien més els dolços, més assequibles a la majoria de la gent. El brut tenia tres o quatre anys i els altres, un mínim de dos anys. Els treballadors, pel poc poder adquisitiu que tenien, només podien comprar carta blanca i escumós, perquè els altres tipus eren massa cars.

Els Gomà van participar en nombroses fires comercials d'abast comarcal i nacional.

LES CAVES

Les caves construïdes ocupen aproximadament el subsòl de sota de l'edifici. La primera secció de les galeries subterrànies estava situada a 10,5 metres i al plànol que van presentar a l'Ajuntament hi ha dibuixades 3 caves en vertical, la inferior a uns 23 metres.

A la primera cava gran ara s'hi arriba per una escala de servei de cargol; cal baixar 48 graons fins arribar a 10,5 metres per sota del nivell del pati de Can Gomà. De fet, aquesta seria la tercera cava, perquè n'hi ha dues més, una, que és el soterrani de l'Escola Municipal de Música (on hi havia les calderes i l'ascensor que comunicava amb la cava més baixa de totes), i l'altra cava, al Centre Cultural Andaluz.

En aquest nivell trobem una cava artificial situada a sota el pati de l'entitat Irmandade a Nosa Galiza, que es va excavar lateralment des de Jaume I, amb parets i sostre d'obra, sense especial interès arquitectònic. A la cava gran, a partir de la mina paral·lela a Jaume I, hi ha 7 mines perpendiculars d'uns 50 metres; al final, hi ha una altra mina paral·lela; algunes estan comunicades; per fer-hi la volta s'hi accedeix des d'un passadís estret amb pedres de gresos adovellades. En un dels racons, a la banda de Jaume I, hi ha un pou que proveïa a les caves de les necessitats d'aigua. Tenia 40 metres de profunditat i quan van muntar la bomba, van fer venir un mecànic de Barcelona. A l'altra banda d'aquest nivell hi havia unes escales de gat a la paret per pujar i baixar els treballadors. Cada tants metres, al sostre de les caves, hi havia uns punts per penjar el llum que portaven per il·luminar-se, a cable nu. Els treballadors que foradaven, anaven excavant i aproximadament cada 80 centímetres, revestien les parets amb obra vista. Era un sòl fàcil d'excavar, de terra tova. La forma de les arcades és de ferradura, diferent de les caves Vilarrosal, amb les parets rectes i on era més fàcil recolzar les ampolles.



A la fotografia de l'esquerra es pot veure la porta de dovelles per accedir a un passadís estret que circumval·la la cava que hi ha a uns 10 metres de profunditat del pati de Can Gomà. A la fotografia de la dreta, el pou de 40 metres de profunditat, que proveïa d'aigua potable la fàbrica.



A la fotografia de l'esquerra es pot veure com per començar a excavar, van fer un pou per baixar. A la fotografia de la dreta, la cava situada a 23 metres sota el nivell del pati de Can Gomà, hi ha una font amb la imatge d'un lleó, d'on raja aigua de forma permanent.

Per baixar a la cava inferior, a uns 23 metres, hi ha 68 graons més; aquí l'estructura és diferent, de forma radial, les voltes són més estretes i baixes i es pot fer una volta perimetral. Per començar-hi a excavar, primer van fer un pou per poder-hi baixar. L'ascensor hi arribava des de la sala de ball, a dalt de tot de l'habitatge (actual auditori de l'Escola de Música). La humitat i el nivell de les aigües freàtiques podien fer arribar l'aigua a més d'un metre d'alçada.

UNA MARXA IMPARABLE

El primer administrador va ser Antonio Capdevila, conegut de Ramon Gomà de quan treballava a Baltà; després fou substituït per Joan Rovira, que hi treballà molts anys. L'11 de gener de 1950 Joan Rovira, en representació de Gomà SA, constituïda en societat anònima, demana permís a l'Ajuntament per fer un porxo de 16 m² per guardar fusta al C/Valentí Almirall, la part del darrera de les caves Vilarrosal, que utilitzaven de magatzem. El mateix any, demana permís per instal·lar una canonada d'aigües residuals per empalmar a la claveguera general de Can Gomà. Alguns dels químics que hi van passar, després del senyor Ventura, van ser en Guitart i en Doñate.

L'empresa Gomà SA, que exercia com a indústria a Mollet, amb adreça oficial al carrer del Sometent, 2, no pagava impost industrial, sinó d'utilitats, per tenir un capital superior a 2 milions PTA i haver-se acollit a la tributació del 9% del capital³.

Tot i que al principi Gomà distribuïa el cava a través del ferrocarril, ben aviat va comprar camions propis. El 1951 Raül Gomà va fer enllosar el carrer del Sometent, perquè necessitava una via adequada per als seus camions. Va fer les obres en Pere Careta, per 28.425 PTA, més una dotzena de caixes de xampany⁴.

Segons dades de l'any 1951, les dones cobraven les setmanades més baixes, aproximadament entre 69 i 96 PTA, mentre que els homes cobraven entre 120 i 207 PTA. La despesa total d'una setmanada el setembre de 1951, va ser de 6.845,85 PTA. Els destinataris eren 68 treballadors (35 dones i 33 homes).

El vi que compraven per fer el cava venia de diverses empreses: Rocafort, Josep M. Tetas, Joan Domènech, la cooperativa Ginestar... que arribava en partides de 10.360 litres.



Caves amb les rimes d'ampolles. Per cada metre de mina hi cabien unes 3.600 ampolles.



Interior de les caves Gomà. En primer terme, Ramon Mas; a continuació, Francisco Rojas; per últim, Siscu Dutren.

LES RELACIONS AMB LA CIUTAT I AMB L'AJUNTAMENT

L'empresa mantenia bona relació amb la ciutat. El Vallés del 16 de febrer de 1952 explica que l'Empresa Continental (la propietària dels cinemes), havia visitat les caves, juntament amb els empleats, "va realitzar una visita el passat dimarts, i tots els visitants van quedar molt complaguts per les atencions rebudes." També donaven suport al teatre del Centre Parroquial, a través de publicitat als cartells i programes, i a entitats esportives, amb la donació de trofeus. Un rètol de publicitat seu penjava a la façana de la Marinette.

No sembla, però, que les relacions amb l'Ajuntament fossin òptimes. El 1953, el Consistori molletà es queixa al propietari perquè només paga 6.000 PTA a l'any pel subsòl. Llavors en Raül envia una caixa de xampany a cada regidor, però la retornen⁵. Les inspeccions municipals a les caves sovintejaven, per controlar la nova maquinària que es comprava, ja que havien de pagar una taxa. Sembla que algunes vegades demanaven permís, però d'altres, no. Així, el 6 d'octubre de 1958 demanen autorització per instal·lar una màquina semiautomàtica d'etiquetatge d'ampolles amb motor elèctric d'1,4 cavalls i paguen 30 PTA de taxes.

El 28 de setembre de 1960 l'Ajuntament els insta a demanar llicència per nova maquinària: tres aspiradores, cinc giratoris, onze motors, dos filtres de premsa, una màquina de rentar ampolles, tres cintes transportadores, una polidora... ja que hi ha passat un inspector i, segons l'acta, és nova maquinària incorporada; el 8 d'octubre l'empresa Gomá



Anuncis en capses de llumins als anys seixanta.

presenta una instància on explica que, “dels aspiradors no en saben res i que segons quines peces formen part d’altres màquines”. Al final, l’Ajuntament els aplica una taxa sobre dos filtres, la màquina de rentar ampolles i la polidora i acaben pagant 60 PTA. El 22 de juny de 1962 demanen permís per instal·lar un grup frigorífic per elaborar vins, amb motor de 5 CV i un aparell per remoure, amb motor de 2,5 CV. L’Ajuntament els aplica una taxa de 295 PTA.

ELS PRIMERS PROBLEMES

Els Gomà ja estaven immersos en problemes econòmics per la crisi de la indústria del cotó; necessitaven liquiditat i llavors van començar a vendre xampany a marxes forçades, abans de temps i tot. Venien més del que produïen i van començar a anar malament, perquè algunes partides eren retornades a causa de la mala qualitat. La gestió de Raül Gomà va ser pèssima, i, a més, desvià quantitats importants de diners per al joc. L’any 1962 encara hi van fer inversions, ja que consta la instal·lació d’un grup frigorífic; l’any 1964, en una fugida cap endavant, encara feien publicitat a Televisió Espanyola.

L’any 1965 és un any tràgic per a Raül Gomà, domiciliat llavors al C/ Mariano Cubí, 126 de Barcelona. El 12 de març hipoteca la seva meitat de la finca, per deutes amb Manuel Basquens Prat. El mateix any, el 29 d’abril, hi ha una nova hipoteca per deutes amb la Hisenda Pública (deuen la Contribució Territorial Urbana i l’impost industrial de llicència fiscal). El 15 de maig de 1965, la finca és afectada per una nova hipoteca, ara a favor del Banco Condal, i el 17 de maig hi ha un embargament a instància d’un creditor, Jaume Sallés Almirall, (juntament amb l’embargament d’una altra finca de la família Gomà a Mataró). El 16 d’agost hi ha un nou embargament, aquest cop a instàncies de l’empresa “Organización Publicitaria, SA”. El 1967 Raül Gomà va vendre una premsa hidràulica Llorach i una instal·lació de fred negre a Joan Alavedra, de Bodegas Secanell de Tàrraga. L’any 1968 cancel·la alguns deutes però el 4 de desembre d’aquell any fa una nova hipoteca, per deutes, a favor d’Andreu Vila Coll i Cèlia Lacasa García.

Finalment, Raül Gomà va vendre la marca a unes caves de Sant Sadurní i, completament arruïnat, va fer de comercial durant una temporada. Un dia va anar a Mollet a demanar una entrevista amb el senyor Parera, director de la fàbrica de Can Mula, perquè juntament amb Can Fàbregas i la Pelleria tenien un economat per als treballadors i treballadores i li va proposar vendre-hi cava.

EL FINAL

Raül va morir en un accident automobilístic. S'havia casat amb M. Teresa Muñoz Sust i tenien sis fills: Ramon, M. Teresa, M. Rosa, M. Lourdes, M. Pilar i Enric Gomà Muñoz, tots nascuts a partir de 1952. La seva germana Lígia s'havia casat amb Josep M. Ros de Llander.

El 22 de juny de 1970 Lígia i els hereus de Raül venen la finca a Joaquim Pujoldevall Hostench i Margarida Viñoles Vives (coneguts pastissers de Barcelona) d'una banda (50%) i a Ismael Reyes Gómez, de l'altra (50%). En van pagar 6.412.500 PTA.

Ismael Reyes es dedicava a la cria de xampinyons, amb la marca comercial "Champiñones Rey Sol", que tenia l'administració a la Gran Via i el magatzem al c/Muntaner, de Barcelona. A més, en tenia un altre al poble de Pradejón (Logroño), però sembla que el negoci no li va anar bé, no va poder fer front als pagaments fraccionats de compra i al final va vendre la seva part al matrimoni Pujoldevall.

LES CAVES GOMÀ PASSEN A L'AJUNTAMENT MOLLETÀ

Fermí Jaurrieta, que presidia l'Ajuntament molletà des de l'any 1965, estava interessat en la compra de l'edifici i no va deixar perdre l'oportunitat, ja que se sabia que hi havia altres persones i empreses interessades. El 6 d'abril de 1973 va signar amb el matrimoni Pujoldevall un preacord de compra per valor de 15 milions de pessetes.

La valoració del terreny era de 4.648.320 PTA i les edificacions 26.694.360 PTA. En total, el conjunt es valorava en 31.342.680 PTA. L'estat de conservació, segons la documentació, era dolent.

En el Ple del 24 d'abril de 1973, s'aprova la compra, que és ratificada pel Ple del 24 de juliol, ja amb consignació en el Pressupost ordinari d'aquell any. A l'acte de venda a l'edifici de Prat de la Riba, hi assisteixen, a més del matrimoni Pujoldevall i Ismael Reyes, Ligia Gomà i M.Teresa Muñoz, vídua de Raül, com a responsables de la redempció dels censos pendents. (Abonen a Jaume Fonolleda Millet 833.000 PTA i als hereus de Gaietà Vínzia, 25.000 PTA.)

La Vanguardia, el 18 de maig de 1973, publica la notícia de la compra i informa que s'hi farà una residència per a la gent gran. Amb l'Ajuntament democràtic, l'espai acull diverses entitats culturals i l'Institut de Serveis Socioculturals; a la nau gran s'hi fa el teatre i, finalment, en el que havia estat l'habitatge dels Gomà —tot i que no hi van arribar a viure mai— l'any 1991 s'inaugurà l'Escola Municipal de Música.